

СУЧАСНІ АСПЕКТИ СВІТОВОГО ВОДНОГО СТРЕСУ

О. І. СЛАВУТА, канд. екон. наук, доц. кафедри економіки
*Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова, м. Харків*

Сучасне використання водного компонента за розмірами та робочою швидкістю перевищує найбільш інтенсивне використання природних ресурсів. Загальне споживання прісної води у всьому світі в тисячу разів перевищує ступінь використання промислової сировини. Крім того, ця кількість подвоюється кожні 20 років, досягаючи рівня 3,9–4 тис. км³. Поки ситуація не зміниться кардинально, до 2030 р. планеті доведеться подолати дефіцит води на 40 % [1]. Відповідно до таких процесів, за даними Стокгольмського екологічного інституту, створюються великі площі дефіциту води.

Дефіцит ресурсів має прямий вплив на сектор зайнятості. В даний час близько 42 % працездатного населення світу відчувають суттєву залежність від води [2]. Менша доступність прісної води та конкуренція з боку інших видів використання, таких як енергетика та сільське господарство, можуть зменшити доступність міської води на дві третини до 2050 р. порівняно з 2016 р.

Схожа ситуація стосується й України, майже вся територія якої характеризується значним водним дефіцитом. При визначенні рівня водопостачання одного жителя ЄС і України виявлено, що співвідношення не на користь нашої країни. Приміром, для України зазначений показник становить 1096 м³, тоді як для Франції – 2956, Греції – 5246, а Норвегії – 83735 м³[3].

Рівень водного стресу визначається як співвідношення обсягу забору прісної води до усіх наявних водних ресурсів в країні. Чим гірший цей показник – тим він ближчий до 100 %. Високий стрес означає більшу конкуренцію за водні ресурси. На сьогодні в Україні рівень водного стресу невисокий і складає 13 %. Для порівняння у Польщі цей показник складає 37 %, в Румунії – 6 %, Молдові – 16 %, Білорусі – 5 %[4].

Значно гірша ситуація у країнах Західної Європи, а найгірша – в країнах Північної Африки та Близького Сходу. Всього в світі 17 країн, включаючи Індію та Іран, страждають від надзвичайного стресу від нестачі водних ресурсів.

За оцінками експертів UN Water в Україні до 2050 р. збільшиться кількість регіонів, віднесених до категорії «від нестачі води до дефіциту води». Слід зауважити, що дефіцитними вважають такі регіони, в яких вилучається щорічно від 20 до 40 % загальнодоступних ресурсів поверхневих вод, сильно дефіцитні регіони – це такі, в яких вилучення води перевищує 40 %[4]. В березні 2020 р. вперше за 120 років в Україні було здійснено попередження щодо можливого обмеження прав водикористувачів. Це було спричинено кліматичними змінами, а саме через аномальні осінь та зиму у 2019-2020 рр. водні ресурси країни зазнали значної маловодності. Звичайно, у разі вживання

таких заходів пріоритетність надаватиметься забезпеченню питних і побутових потреб населення.

Економічне моделювання, яке виконали експерти UN Water, свідчить про те, що погана політика управління водними ресурсами може посилити негативні наслідки зміни клімату, тоді як хороша політика може суттєво сприяти їх нейтралізації [5]. Оскільки вода є життєво важливим фактором виробництва, зменшення запасів води може обернутися повільнішим зростанням, що затьмарює економічні перспективи. У деяких регіонах темпи зростання до 2050 р. можуть зменшитися на 6 % ВВП в результаті втрат, пов'язаних з водою в сільському господарстві, охороні здоров'я, доходах та власності, що призведе до стійкого негативного зростання.

Вплив безгосподарного управління бідними сім'ями відчувається непропорційно, які частіше покладаються на дощове сільське господарство, щоб прогодувати свої сім'ї, живуть на найбільш маргінальних землях, які є більш схильними до повені, і яким найбільше загрожує забруднена вода та неадекватні санітарні умови. Забезпечення достатнього і постійного постачання води в умовах дефіциту буде важливим для досягнення глобальних цілей щодо подолання бідності.

Негативний вплив змін клімату на водні ресурси можна нейтралізувати за рахунок дієвих стратегічних рішень за ключовими напрямками: планування розподілу ресурсів з акцентом на галузі, де вони забезпечують найбільшу вдачу; впровадження стимулів для підвищення ефективності водокористування; інвестиції в інфраструктуру для стабільного доступу до водних ресурсів.

Література:

1. Доповідь ООН про розвиток світових водних ресурсів у 2015 р. URL: <http://www.fao.org/cgrfa/assessments/global-assessments/sow/ru/> (дата звернення 12.09.2020)
2. Доповідь ООН про розвиток світових водних ресурсів у 2016 р. URL: <http://www.fao.org/cgrfa/assessments/global-assessments/sow/ru/> (дата звернення 12.09.2020)
3. Climate change 2014: Synthesis report, Summary for policymakers // Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC). World Meteorol. Organ. Geneva, 2014. URL: https://www.ipcc.ch/site/assets/uploads/2018/02/AR5_SYR_FINAL_SPM.pdf (дата звернення 12.09.2020)
4. Water quality and wastewater URL: <https://www.unwater.org/water-facts/quality-and-wastewater-2/> (дата звернення 12.10.2020)
5. The United Nations World Water Development Report 2019 // United Nations World Water Assessment Programme (UN WWAP). URL: https://www.unesco.de/sites/default/files/2019-03/UN-Weltwasserbericht_2019_WWDR_English.pdf (дата звернення 12.09.2020)